

**STYLE
FUNKCJONALNE
POLSZCZYŹNY**

STYL

To sposób mówienia lub pisania, polegający na doborze słownictwa, związków frazeologicznych i konstrukcji składniowych, charakterystyczny dla nadawcy i danej sytuacji komunikacyjnej.

Z greckiego „stylos” to `rylec, którym ryto napisy na tabliczkach glinianych, a następnie je wypalano`.

STYL FUNKCJONALNY

stylistyczna odmiana polszczyzny charakteryzująca się doborem takich środków językowych, które uznane są za szczególnie przydatne ze względu na określony typ wypowiedzi i pełnione przez nie funkcje społeczne.

Odmiany:

- styl potoczny,
- styl artystyczny,
- styl naukowy,
- styl urzędowy.

Stosowanie któregoś z nich wiąże się z celem, dla którego tworzona jest dana wypowiedź.

1. STYL POTOCZNY

1. Opis: Styl funkcjonalny przeważający w codziennych wypowiedziach odmiany mówionej (głównie) i pisanej. Jest naturalnym środkiem porozumiewania się ludzi.
2. Zastosowanie: Codzienne nieoficjalne rozmowy.
3. Typowe gatunki: rozmowa, plotka, SMS, rozmowa na Messengerze, prywatny list.

CECHY STYLU POTOCZNEGO

- baza derywacyjna innych stylów;
- najbogatszy, dynamiczny, niesformalizowany;
- słownictwo o zabarwieniu potocznym, np. **kurtałka, przypał**;
- podobieństwo do stylu kolokwialnego i odmian regionalnych, np. wyjść na pole, na rejonie;
- słownictwo ekspresywne, np. **Umieram z głodu**;
- potok składniowy, np. **Byłem u niej i mówiła mi o nim, ale nie wiem, czy wszystko powiedziała, bo wtedy przyszła ciotka, no i wiesz, to ciasto przyniosła, to poszliśmy do nich**;
- duża obrazowość (porównania, np. **głupi jak but**, metafory, np. **czas leci**, frazeologizmy, np. **mieć urwanie głowy**);
- wyrazy o zasięgu środowiskowym, np. **dostałem pałę**;
- bogata synonimika potoczna, np. **dłoń – ręka, graba**;
- przewaga zdań pojedynczych nad złożonymi, współrzędnie złożonych nad złożonymi podrzędnie, np. **Kupiłam masło i to masło było popsute** zamiast **Kupiłam masło, które okazało się być zepsute**;

- zdania niepełne, eliptyczne, np. **Widziałem się.**;
- równoważniki zdań, np. **Piękna pogoda**;
- powtarzanie wyrazów, np. **Ona mi to zrobiła, ona, ona, ona!**;
- krótkie, pojedyncze zdania, np. **Jestem**;
- skróty myślowe, np. **Oczy (zamiast „oczywiście”)**;
- przewaga rzeczowników i czasowników, np. **mama, tata, jem, piję, śpię**;
- rzadko występujące określenia abstrakcyjne, np. **moralność, metafizyka**;
- uproszczenia grup spółgłoskowych, np. **przyszłem, se**;
- polisemantyka, np. **machnąć sukienkę**;
- liczne zdrobnienia i zgrubienia, np. **koteczek, psisko**;

2. STYL ARTYSTYCZNY

1. Opis: styl dzieła literackiego, które ma za tworzywo język, ale rządzi się innymi prawami niż wszelkie inne komunikaty językowe. W języku artystycznym na pierwszy plan wysuwa się funkcja estetyczna i poetycka. W tekstach zaliczanych do literatury pięknej zauważamy wielkie zróżnicowanie stylistyczno-językowe. Styl funkcjonalny przeważający w tekstach literackich w odmianie pisanej (głównie) i ustnej.
2. Zastosowanie: Wywołanie określonych wrażeń, uczuć.
3. Typowe gatunki: sonet, ballada, dramat romantyczny, epos, bajka, fraszka

CECHY STYLU ARTYSTYCZNEGO

- zależność od osobowości i talentu pisarza;
- specyficzne ukształtowanie tekstu, określone najczęściej przez reguły gatunku literackiego, np. **sonet**;
- oryginalność metaforyki, która wiąże się z oryginalnością stylu pisarza, np. **suchego przestwór oceanu**;
- świadome i celowe użycie elementów emocjonalnych, np. **Stójmy! — Jak cicho!**;
- umiejętna indywidualizacja języka postaci, np. **język pielgrzyma-patrioty tęskniącego za Litwą**;
- występowanie neologizmów, np. **ciszkiem***;
- umiejętny dobór środków plastycznych służących do opisu przedstawianych postaci, zdarzeń, miejsc, zjawisk, przedmiotów, np. **Omijam koralowe ostrowy burzanu**;
- bogactwo środków językowych, np. ożywienie: **Wóz nurza się w zieloność**;
- bogactwo figur stylistycznych, np. porównanie: **gwiazd szukam przewodniczek łodzi**;
- bogate, urozmaicone słownictwo, np. **przestwór, koralowe**;
- stosowanie stylizacji na gwary środowiskowej; archaizacja, dialektyzacja, np. **kurhan**;
- urozmaicona składnia, np. **Wy płynąłem na suchego przestwór oceanu**

Na podstawie „Stepów akermańskich” A. Mickiewicza i *”Nocą umówioną” B. Leśmiana

3. STYL NAUKOWY

1. Opis: styl, którym pisane są dzieła specjalistyczne z różnych dziedzin nauki; funkcjonalna odmiana stylowa, występująca w pracach naukowych. Styl jest zróżnicowany ze względu na przedmiot badań naukowych i ze względu na cechy indywidualne autorów.
2. Zastosowanie: w tekstach naukowych, przekazujących wiedzę z różnych dziedzin (prace naukowe, rozprawy).
3. Typowe gatunki: laudacja, referat, dysertacja, monografia naukowa, artykuł naukowy

CECHY STYLU NAUKOWEGO

- erudycyjny – wymaga posługiwania się określoną wiedzą;
- precyzja i uporządkowanie wypowiedzi;
- racjonalizm, obiektywizm;
- obecność dowodów argumentowanych;
- terminologia naukowa i specjalistyczna, np. **polisyndeton, ontologia**;
- język wzorów i symboli, np. jeśli **a jest y, to b jest z**;
- definicyjność, np. **Rzeczownik to odmienna część mowy**;
- unikanie elementów oceniających, np. ~~uważam, że, moim zdaniem~~;

- obiektywne przedstawianie zjawisk i problemów (używanie form bezosobowych lub formy liczby mnogiej), np. **stwierdzono, iż, możemy uznać, że**;
- brak pierwiastków emocjonalnych, np. **Przykro mi pisać, że**;
- przeważają zdania złożone podrzędnie nad współrzędnymi, np. **Kordian – piętnastoletni chłopiec – jest bohaterem romantycznym, który pod wpływem nieszczęśliwej miłości przeżywa wielką przemianę, stając się patriotą i buntownikiem**;
- stosowanie wyrażeń modalnych, np. **trzeba, wolno, należy, powinno, można**;
- występowanie dużej liczby rzeczowników niekonkretnych, oznaczających pojęcia umysłowe, np. **przestrzeń, czas, hibernacja**; przymiotników (np. **ustrukturalizowany**) i czasowników (np. **analizować, interpretować**) nazywających czynności pojęciowe, przysłówków (**skąpo, obficie**) i wyrażeń przysłówkowych (**byle jak, po prostu**), spójników i zaimków wskazujących cechy i relacje (np. **albowiem, tegoż**);
- cytowanie prac innych autorów, stosowanie przypisów, np. **X jednoznacznie stwierdził, że...**
- logiczna kompozycja obejmująca tezy, argumenty, wnioski, przykłady;
- brak obrazowości – obrazowość mogą uzupełniać tabele, wykresy;

4. STYL URZĘDOWY

1. Opis: odmiana języka literackiego, występująca w dwóch rodzajach: styl wypowiedzi kancelaryjnych i styl aktów prawnych. Należy do stylów oficjalnych, do sfery komunikacji społecznej.
2. Zastosowanie: w kontaktach obywatela z instytucjami, instytucji z obywatelami.
3. Typowe gatunki: obwieszczenie, zawiadomienie, zarządzenie, rozporządzenie, regulamin, umowa, ustawa, petycja, instrukcja, przepis, nakaz, zakaz, podanie, protokół.

CECHY STYLU URZĘDOWEGO

- schematyczność, np. **podanie miejsca, daty składania wniosku, zwrot do adresata, przedstawienie sprawy, podpis;**
- szablonowość, np. **stosowanie gotowych wzorców wniosków;**
- precyzja wypowiedzi, np. **Wnoszę o udostępnienie miejsca parkingowego od godz. 8:00-15:00 przy ulicy Słowiczej 10a w Lublinie;**
- nakazowość, np. **Zobowiązuję pracowników do dostarczenia protokołów z posiedzeń do dn....;**
- używanie trybu rozkazującego, np. **Przestrzegać punktów regulaminów w godzinach pracy;**
- przewaga zdań bezosobowych, np. **Uznano, że Jan Kowalski jest niezdolny do wykonywania zawodu lekarza, gdyż...;**
- odindywidualizowanie języka – **posługiwanie się schematami, formułami, np.. Zarządza się. co następuje...;**
- słownictwo pozbawione emocji, np. **Powód nie odniósł się do wydarzeń z dn. 20.09.1993 r., stwierdzając, że nie wiąże go żadna relacja z pokrzywdzoną;**
- zakazy, np. **Nie dotykać! Grozi śmiercią;**
- częste występowanie strony biernej, np. **Osiedle jest budowane przez firmę ZYX;**
- treść w formie paragrafów i punktów, np. **§ 15. Organizacja zajęć edukacyjnych w szkole. I.W szkole obowiązuje pięciodniowy tydzień pracy;**
- terminologia z zakresu ekonomii, prawa, administracji, np. **Zespół ds. Ewaluacji i Innowacji Pedagogicznych zarządza, że....**

STYL POPULARNONNAUKOWY

Jest odmianą stylu naukowego. Odnajdziemy go w publikacjach na tematy naukowe przeznaczonych dla odbiorców, którzy nie są specjalistami w danej dziedzinie (np. w podręcznikach, skryptach, książkach popularnonaukowych, artykułach prasowych). **Cechy:**

- łączenie cech stylów potocznego, publicystycznego i naukowego,
- terminy naukowe używane w sposób oszczędny i najczęściej objaśnione, np. **styl jest to sposób ukształtowania tekstu**
- obrazowość wypowiedzi – występowanie środków stylistycznych, podawanie wymownych przykładów, przystępny język, np. **przykładem wypowiedzi w stylu naukowym jest publikacja prof. Karłowicza**
- obecność słownictwa wartościującego, potocznego, np. **jest to jedna z najlepszych publikacji językoznawczych**
- dążenie do ożywienia opowiadania – urozmaicona składnia, nagromadzenie czasowników, np. **prof. Karłowicz opisał i usystematyzował wiedzę nt. przydawki.**

STYL PRZEMÓWIEŃ (RETORYCZNY)

Styl najbardziej zbliżony do języka artystycznego, najbardziej ozdobny, operuje kunsztowną budową zdań. Zawiera wyrazy, wyrażenia i zwroty nacechowane emocjonalnie.

Cechy stylu przemówień:

- stosowanie apostrof, za pomocą których mówca zwraca się do słuchaczy, np. ***Szanowni Rodzice!***;
- pytania retoryczne, na które nie oczekuje się odpowiedzi, ale pobudzają słuchaczy do myślenia, np. ***Czy wasze dzieci naprawdę muszą cierpieć?***;
- zdania wykrzyknikowe, np. ***Nie przyzwalamy więcej na tę mękę!***;
- starannie dobrane słownictwo, np. ***Wasze mądre, inteligentne i pracowite pociechy zasługują na lepszą edukację, wymagającej systematycznej, solidnej pracy i myślenia;***
- podniosłe epitety i metafory, np. ***Dzięki sumienności i wykonywaniu zleczanych przez nauczycieli prac Państwa dzieci zyskają zasób wiedzy, umożliwiający im wszechstronny rozwój duchowy i umysłowy ;***

Wyodrębnia się dwa rodzaje wystąpień: okolicznościowe i oficjalne. W wystąpieniach okolicznościowych wprowadza się wiele elementów języka potocznego, cechuje się schematyzmem i szablonowością składniową i frazeologiczną.

STYL PUBLICYSTYCZNY

Odmiana polszczyzny literackiej realizowana w tekstach dziennikarskich. Dobór środków językowych zależy od tematyki przekazu oraz od gatunku. Styl ten skupia w sobie elementy stylu potocznego, artystycznego, naukowego i urzędowego. Cechy stylu publicystycznego:

- oficjalność wypowiedzi, np. **publikowanej w prasie**;
- stosowanie wyrażen i zwrotów idiomatycznych, potocznego słownictwa i potocznej frazeologii, np. **Aktora X zupełnie straciła głowę dla piłkarza Y**;
- występowanie wyrażen i zwrotów stereotypowych, słownictwa modnego, wyrazów obcych (np. **Wszystkie kobiety oszalały na punkcie tego lakieru; Surfowanie w sieci daje nam radość; Każdy z nas ma taki świąteczny mood – z otyłością w cztery oczy**);
- występowanie elementów emocjonalnych i wartościujących, np. **Szalenie ważna informacja, U nas najlepsze wiadomości**;
- stosowanie słownictwa specjalistycznego w recenzjach i artykułach problemowych, np. **W sztuce XYZ zastosowano modny chwyt „deus ex machina”...**;
- dosadne porównania, np. **Partia rządząca w latach.....wykazała się obłudą i hipokryzją znaną tylko największym kłamcom i ignorantom**;
- stosowanie informacji i komentarza, np. **Kościół w Wejherowie nie wspomógł wiernych oczekujących pomocy. Sprzeczne z ideałami chrześcijańskimi postawy wykazał wikariusz X i przeor W.**

STYL INDYWIDUALNY

Charakterystyczny dla danego autora zespół środków językowo-stylistycznych stosowany w jego dziełach, zależny od cech indywidualnych pisarza.

Termin ten odnosi się też do stylu utworów. Rozwijany świadomie dla uzyskania oryginalności dzieł. Mówimy np. o:

- a) **stylu epoki**, np. styl antyczny, styl romantyczny, styl modernistyczny,
- b) **stylu pisarza**, np. styl homerycki, styl mickiewiczowski, styl gombrowiczowski,
- c) **stylu dzieła**, np. styl „Iliady”, styl „Pana Tadeusza”, styl „Ferdynanduska”,

CECHY DOBREGO STYLU

a) **komunikatywność** - precyzyjne formułowanie myśli, treści powinno być przekazywane w sposób czytelny, zrozumiały; zależy to od poprawności zastosowanych środków językowych i unikania słów powszechnie niezrozumiałych. Wypowiedź winna być zgodna z intencją nadawcy, najważniejsza jest tu prostota, przejrzystość języka, bez wyszukanych, skomplikowanych przenośni i porównań,

b) **jasność** - zachowanie logicznego porządku w budowie zdań umożliwiające śledzenie toku rozumowania, unikanie zakłóceń w szyku wyrazów, używanie zdań o przejrzystej strukturze, umiejętny dobór, wyrazów, unikanie archaizmów, unikanie homonimów i zbyt dużej liczby neologizmów, peryfraz, zdań wtrąconych,

c) **zwięzłość** - wyrażenie myśli w sposób treściwy i zwarty, unikanie powtarzania myśli i słów, rozwlekłości wypowiedzi. Stosowanie tylko niezbędnych środków językowych,

d) **żywość i obrazowość** - przekazywanie myśli w sposób sugestywny, pobudzający wyobraźnię; sprawność w posługiwaniu się leksyką i frazeologią, umiejętne stosowanie środków stylistycznych. Konieczne jest również stosowanie przenośni, przysłów, porównań i epitetów, różnych typów zdań krótkich i równoważników zdań, używanie dialogu w utworze dramatycznym, stosowanie wreszcie czasów w różnych funkcjach.

Przedstawiając podstawowe cechy dobrego stylu nie sposób nie wspomnieć dodatkowo o rzeczowości wypowiedzi (pisanie na temat, odwoływanie się do konkretów, trafny dobór przykładów, unikanie frazesów i pustosłowia) i właściwym zharmonizowaniu języka z treścią wypowiedzi (dostosowanie użytych środków stylistycznych do tematu wypowiedzi, unikanie w pracach pisemnych elementów właściwych językowi mówionemu).